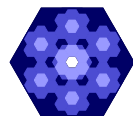

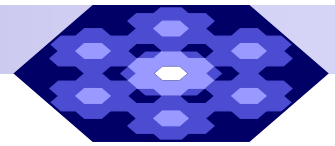
Základy humánní geografie (geografie obyvatelstva a sídel)

- organizace výuky**
- obecná humánní geografie**

CENARS

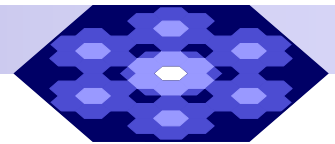
Centre for Analysis of Regional Systems
cenars.upol.cz

Sylabus přednášek

geografie obyvatelstva:

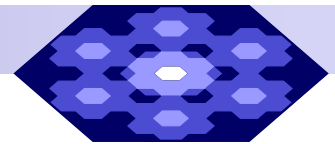
- *úvod, zařazení v rámci geografických disciplín, historie. Základní zdroje dat*
- *geografické rozmístění obyvatelstva (metody hodnocení, vliv přírodních a sociálních podmínek, vývojové trendy)*
- *přirozená reprodukce obyvatelstva (základní demografické charakteristiky, globální problémy populačního vývoje, populační teorie a zákony, populační politika)*
- *migrace a ostatní formy prostorové mobility obyvatelstva (hlavní směry stěhování v ČR, hlavní rysy mezinárodní migrace, migrační motivace)*
- *sociální, ekonomická a kulturní struktura populací*
- *populační prognózy*

Sylabus přednášek

geografie sídel:

- *sídelní systém (historický vývoj struktury osídlení)*
- *proces urbanizace (způsoby hodnocení, vývojové fáze, regionální rozdíly)*
- *městská a venkovská sídla (vymezení pojmů, funkční klasifikace sídel, současné změny ve venkovském osídlení)*
- *vnitřní struktura a organizace měst (základní pravidelnosti v demografické, sociální a funkční diferenciaci)*

Základní studijní literatura

**HALÁS, M., BRYCHTOVÁ, Š., FŇUKAL, M. Základy
humánní geografie 1: geografie obyvatelstva a sídel.
Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci, 2013.**

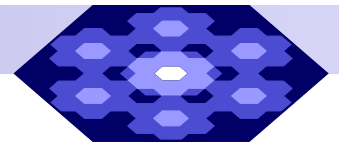
skriptum dostupné na: <http://geography.upol.cz/marian-halas>
prezentace z přednášek na: <http://geography.upol.cz/kgg-zh1>

*JEŽEK, J. Vybrané kapitoly z geografického výzkumu měst.
Plzeň: ZČU, 2001.*

KOSCHIN, F. Demografie poprvé. Praha: VŠE, 2005.

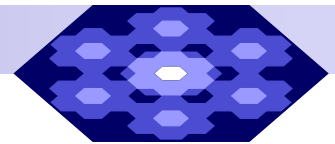
*MLÁDEK, J. Základy geografie obyvatelstva. Bratislava:
SPN, 1992.*

*TOUŠEK, V., KUNC, J., VYSTOUPIL, J. a kol. Ekonomická
a sociální geografie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008.*

geografie: průnik mezi přírodními,
společenskými a technickými vědami

- *pozice na rozmezí mezi idiografickými a
nomotetickými vědními disciplínami*

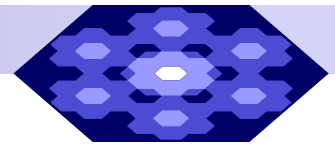
geografie:

- **systematická**
- **regionální**
- **teoretická (spojená s filozofií a teorií systémů)**
- **geografická metodologie (důraz na metody)**

systematická geografie: fyzická, humánní

- **fyzická geografie** – *prostorové rozložení přírodních prvků a jevů*

*parciální disciplíny: geomorfologie
klimatologie
hydrogeografie
pedogeografie
biogeografie*

- **humánní geografie** – prostorové rozložení prvků a jevů tvořených činností člověka

*parciální disciplíny: geografie obyvatelstva
(podle prostorového uspořádání sídel)*

geografie sídel

geografie venkova – RG

geografie města (měst) – UG

(podle výrobních a nevýrobních aktivit člověka)

geografie zemědělství

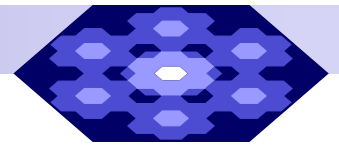
geografie průmyslu

geografie dopravy

geografie cestovního ruchu

geografie obchodu

geografie služeb

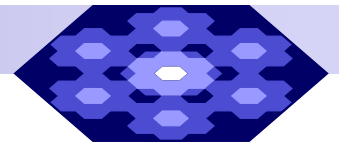
*vztah parciálních disciplín: např. geografie
zemědělství a geografie venkova – agro-rurál...*

■ **regionální geografie**

- zahrnuje fyzickou i humánní složku

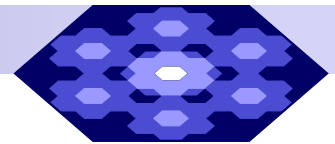
důvody: větší dynamika změn,

potřeba HG regionalizace

Humánní geografie

- objekt výzkumu: socio-ekonomická sféra země, příp. částečně i noosféra a kybersféra (co?)
- předmět výzkumu: zákonitosti vývoje a prostorové diferenciacie socio-ekonomické sféry země, příp. noosféry a kybersféry (proč?)

Struktura geografických disciplin

tradiční:

- **FYZICKO-GEOGRAFICKÁ SFÉRA** – tj. materiální geosféra neantropogenní povahy
- **SOCIO-EKONOMICKÁ SFÉRA** – tj. materiální geosféra antropogenní povahy

nové:

- **NOOSFÉRA a KYBERSFÉRA** – tj. nemateriální geosféra antropogenní povahy

noosféra: sféra myšlení, představ, hodnot, etických principů, nemateriální kultury, ideologických doktrin

kybersféra: sféra virtuálního prostoru, např. na internetu

Vznik moderní geografie 19. století – 1. polovina 20. století

- *klasická německá škola*
 - *Alexander von Humboldt (1769-1859): zabýval se především přírodovědou, ale také obecnou fyzickou geografii, klimatogeografií a fytoogeografií; autor rozsáhlého díla Kosmos*
 - *Karl Ritter (1789-1859): vedoucí první katedry geografie na světě, která byla založena v Berlíně; rozpracoval teorii **geografického determinismu***
- *propagace komparativní geografické metody: srovnávání několika objektů nebo jevů za účelem získání jejich společných nebo naopak odlišných znaků*

Vznik moderní geografie (další přístupy)

1. **pozitivismus**: zakladatelem je filosof **August Comte** (1798-1857), představuje první skutečně vědeckou metodologii

- klade důraz na studium fakt, empirické pozorování: pouze na tomto základě lze sestavit jediný skutečný obraz světa
- předpokládá neutralitu vědeckého poznání, objektivitu vědce, opakování pozorování, teorie je ověřována empiricky
- používaný dodnes

Vznik moderní geografie (další přístupy)

2. **geografický posibilismus**: hlavním představitelem je francouzský geograf **Paul Vidal de La Blache** (1845-1918)

- odklon od determinismu
- zakladatel regionální geografie v dnešním slova smyslu
- geografii bere jako komplexní vědní disciplínu, region jako výsledek vzájemného působení FG a HG jevů

Vznik moderní geografie (další přístupy)

3. geografický indeterminismus: hlavním představitel^m je americký geograf **Richard Hartshorne** (1899-1992)

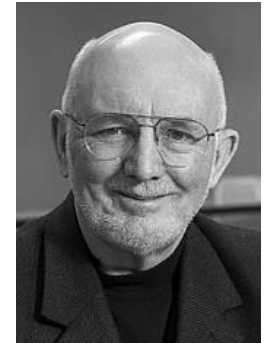
- *navazuje na P. V. de La Blache*
- *hovoří o nezávislosti člověka na přírodních podmínkách*
- *hybnou silou je člověk obdařený svobodnou vůlí záleží jen na něm, jak geografické prostředí využije*

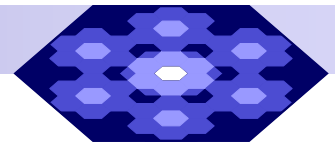

Moderní geografie po 2WW

kvantitativní revoluce

- *inspirovaná pozitivistickými metodami a přístupy*
- *proces exaktizace a matematizace geografie, využití statistických analýz*
- *50. a 60. léta 20. století*
 - *Peter Haggett*
 - *William Bunge*
 - *Brian Berry*

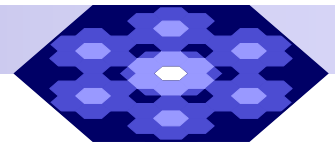

Moderní geografie po 2WW ***nové a radikální geografie***

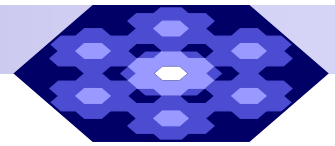
- kritika pozitivismu, nástup kvalitativních metod

- *humanistická (70. léta 20. století)*
 - *staví do centra geografického vnímání člověka, vazba na filozofii a jiné humanistické obory*
- *(neo)marxistická (70. léta 20. století)*
 - *v souvislosti s celospolečenských odporem k vietnamské válce v USA (+hippies, černošská a mírová hnutí)*
- *feministická (80. léta 20. století)*
 - *muži mají práva, která jsou nespravedlivě upírána ženám*

Moderní geografie po 2WW ***postmoderní geografie***

- *od 2. poloviny 80. let 20. století*
- *nedůvěra k velkým projektům, velkým teoriím*
- *hledají se návrhy s lidským měřítkem v návaznosti na historii, tradice, specifiku lokalit a regionů, rozkvet regionální geografie*
- *rozvíjí se především v evropském kulturním prostoru (Velká Británie)*

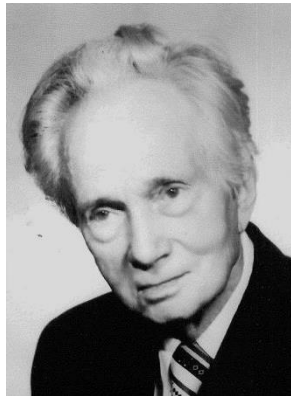

Shrnutí: vývoj HG po 2 WW

- *pol. 50. let – pol. 60. let: nomotetický přístup (kvantitativní revoluce – Chorley, Hagget, Isard)*
- *pol. 60. let – přelom 70./80. let: idiografický přístup (post-pozitivismus, radikální geografie, v krajních případech např. až neo-marxismus – Myrdal, Harvey)*
- *od 80. let: postmoderní humánní geografie, příklon k institucionalismu, neo-idiografický přístup (subjektivita výzkumu, nedůvěra k velkým teoriím, návrhy s lidským měřítkem – Giddens, Sayer)*

Vývoj HG v ČR po 2 WW

- *ideologické vlivy*
- *čistě pozitivistický přístup*
- *důraz na modelování a statistickou analýzu*
- *po roce 1990 nezachycení světových trendů (jazykové nedostatky, neuznávání „vědecké hodnoty“ jiných než pozitivistických přístupů...)*

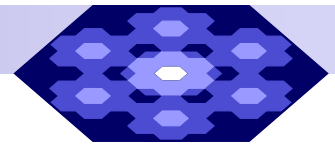

Vývoj po roce 2000?

svítání na lepší časy (nástup mladší generace):

- *návrat (hlavně pražských) geografů z dlouhodobých pobytů na amerických univerzitách*
- *jazyková vybavenost, aplikace zkušeností, jejich akceptace na mezinárodním fóru*
- *přestavitelé: Blažek (regionální rozvoj), Sýkora (město), Drbohlav (migrace), Pavlinek (průmysl, inovace)*

Základní konstanty vývoje HG

- *napětí mezi nomotetickými a (neo)idiografickými přístupy výzkumu*
- *napětí mezi výzkumem v HG (změny ve společnosti) a výzkumem životního prostředí – chybí propojení výzkumu společenských a environmentálních systémů*
- *potřeba propojení výzkumu na různých geografických úrovních (v různých měřítkách)*